

8Th International Conference on Management, Accounting and Economic Development

March 6, 2022
Tbilisi - Georgia

بررسی رابطه عوامل سیاسی بر معاملات با اشخاص وابسته در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

جلال آذرباهمان^۱، سعید پاکدلان^۲، فرنوش خیردوست^۳

۱- دکتری حسابداری از دانشگاه علوم تحقیقات تهران و مدرس گروه حسابداری موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی

شاندیز-مشهد

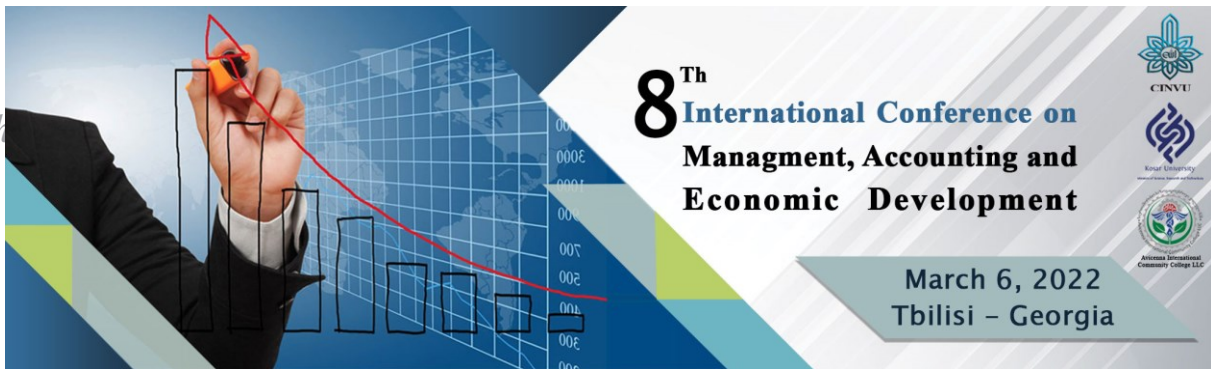
۲- دکتری حسابداری از دانشگاه مازندران و استادیار گروه حسابداری موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی شاندیز-مشهد

۳- کارشناسی ارشد رشته حسابداری مدیریت موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی شاندیز-مشهد

چکیده

آگاهی از معاملات، مانده حساب‌های فی‌مابین و رابطه با اشخاص وابسته ممکن است بر ارزیابی استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی تأثیر گذاشته و در نتیجه بازار نیز نسبت به این‌گونه معاملات از خود واکنش نشان دهد و ارزش بازار شرکت تحت تأثیر قرار گیرد. شرکت‌ها به دو دلیل معامله با اشخاص وابسته را انجام می‌دهند؛ دلیل اول به جهت کاهش هزینه معاملات که برای شرکت و ذی‌نفعان سودمند است و دلیل دوم دست‌کاری سود عملیاتی که در این صورت این معاملات، در جهت منافع مدیران و مالکین و به ضرر سایر سهامداران خرد خواهد بود. عوامل متعددی تحت تأثیر معامله با اشخاص وابسته قرار می‌گیرد. در این پژوهش هدف بررسی رابطه عوامل مالی، عملیاتی، سیاسی و حاکمیت شرکتی بر معاملات با اشخاص وابسته در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. این پژوهش با توجه به هدف تعیین شده کاربردی بوده و برای بررسی روابط بین اجزای مدل از مدل رگرسیون خطی استفاده شده است. جامعه آماری در این پژوهش، شامل همه شرکت‌های حاضر در بورس اوراق بهادار تهران به جز شرکت‌های سرمایه‌گذاری، مؤسسات مالی و بانک‌ها هستند. در این رابطه با توجه به محدودیت‌های موجود تعداد ۱۲۹ شرکت طی بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ (۷۷۴ سال شرکت)، مورد بررسی قرار گرفت. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Eviews استفاده شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که از میان شاخص‌های نشان‌دهنده ارتباطات سیاسی مورد بررسی؛ اندازه شرکت و نسبت هزینه مالیات و ریسک شرکت بر معاملات با اشخاص وابسته رابطه مثبت و معنادار دارد و شدت سرمایه‌گذاری، درجه رقابت در صنعت، بر معاملات با اشخاص وابسته رابطه منفی و معنادار دارد.

واژگان کلیدی: معاملات با اشخاص وابسته، ارتباطات سیاسی

مقدمه

به معاملاتی که بین شرکت و مدیران، تصمیم گیرندگان، سهامداران اصلی، شرکت‌های فرعی و شرکت‌های تابعه صورت می‌گیرد، معاملات با اشخاص وابسته گفته می‌شود. با اینکه معاملات با اشخاص وابسته گاهی با اهداف تجاری انجام می‌شوند، اما اغلب به‌عنوان ابزاری جهت تقلب مالی، مدیریت سود، سلب مالکیت از سهامداران جزئی در کانون توجه قرار می‌گیرد (توکل نیا، ۱۳۹۶). به عبارتی دیگر معاملات با اشخاص وابسته، به‌جز انگیزه‌های آشکار و روشنی که از انجام آن‌ها وجود دارد ممکن است باهدف پنهان‌سازی منفعت‌طلبی اشخاص وابسته، به هزینه سایر سهامداران و سرمایه‌گذاران شرکت انجام شود. در نتیجه این‌گونه معاملات امکان دارد منجر به انتقال ثروت از سهامداران به اشخاص وابسته دارای نفوذ بیشتر، اعضای هیئت‌مدیره و یا مدیران اجرایی شرکت شود. در بسیاری از موارد معاملات با اشخاص وابسته، اجتناب‌ناپذیر و سودمند است و در چرخه عملیات شرکت تکرار می‌گردد، ولی در شرایط خاص به سهامداران عمده یا مدیران شرکت‌ها اجازه می‌دهد به هزینه سهام‌داران خرد منافع شخصی خود را تأمین کنند. نظریه و تئوری اقتصاد سیاسی از نیمه دوم قرن بیستم با توسعه و نفوذ مکتب لیبرالیسم وارد متن‌ها و ادبیات اقتصادی جهان شد. این نظریه نه تنها مورد توجه اقتصاددانان و سیاست‌مداران واقع شد، بلکه جامعه‌شناسان نیز در بسط و توسعه این نظریه آثار و پژوهش‌هایی را ارائه دادند. بر اساس این نظریه اقتصاد و سیاست بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند و این به این معنا است که فعالیت‌ها و تصمیم‌گیری‌های سیاسی نیز به‌طور متقابل بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. به عبارت دیگر فعالیت‌ها و تصمیم‌گیری‌ها سیاسی، بر روی فعالیت‌ها و تصمیم‌گیری‌های اقتصادی تأثیر مستقیم یا غیرمستقیم می‌گذارند و بالعکس (مهدی‌فرد و رویایی، ۱۳۹۴). فیسمن^۱ (۲۰۰۱)، معتقد است که روابط سیاسی در مقایسه با پایه‌های اقتصادی شرکت، عامل اصلی سودآوری شرکت در کشورهای آسیای شرقی و در حال توسعه است، همچنین او عقیده دارد که عایدات شرکت‌ها و سازمان‌هایی که روابط سیاسی دارند به‌طور گسترده تحت تأثیر تصمیمات دولتی قرار دارد که علایق آن‌ها را مورد توجه قرار می‌دهد. در شرکت‌های دارای روابط سیاسی دسترسی به منابع سرمایه از بانک‌های تحت تملک دولت می‌گردد (بوباگری^۲، ۲۰۱۲).

گسترش بازارهای داخلی و بین‌المللی، باعث افزایش رقابت در این بازارها شده است. هر ساله واحدهای تجاری زیادی تأسیس و به حیطه رقابت با واحدهای موجود وارد شده است، از طرف دیگر برخی از واحدهای تجاری ناموفق ورشکسته شده‌اند و یا تغییر فعالیت داده‌اند. یکی از اهداف معاملات با اشخاص وابسته خرید و فروش و تأمین مالی بین شرکت‌های گروه بدون حضور واسطه است. در کشور ایران مبادلات خارجی به دلیل وجود تحریم‌ها اندک است؛ و هزینه تأمین مالی و بهای تمام‌شده به دلیل تورم، زیاد است؛ بنابراین یک‌راه برای کاهش هزینه‌ها معامله با اشخاص وابسته می‌باشد (ساعی و موسوی بایگی، ۱۳۹۳).

1 Fisman
2 Boubakri

8Th International Conference on Management, Accounting and Economic Development

March 6, 2022
Tbilisi - Georgia

امروزه ارتباطات سیاسی توجه بسیاری از افراد در سراسر جهان را به خود جلب کرده است. ارتباطات سیاسی بیش از هر چیزی بر روی عوامل اقتصادی تأثیر می‌گذارد (لو^۳ و همکاران، ۲۰۱۶). شرکت‌هایی که ارتباطات سیاسی دارند بیشتر از سایر شرکت‌ها اقدام به معاملات با اشخاص وابسته می‌کنند، زیرا این شرکت‌ها از لحاظ قدرت و نفوذ سیاسیون در شرکت بیشتر به این معاملات می‌پردازند (حبیب^۴ و همکاران، ۲۰۱۷). موضوع معاملات با اشخاص وابسته از آن جهت دارای اهمیت است که معاملات با اشخاص وابسته در ایران بسیار زیاد است و اینکه دولت در فعالیت‌های مربوط به شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران دخالت زیادی دارد، بنابراین بررسی ارتباط بین عوامل سیاسی و معاملات با اشخاص وابسته ضروری است. همانطور که ذکر شد بازار سرمایه ایران تا حد زیادی به مسائل سیاسی بستگی دارد، چراکه علی‌رغم خصوصی‌سازی صورت گرفته، بازهم بخش زیادی از مالکیت شرکت‌ها به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در اختیار دولت است. سرلک و اکبری (۱۳۹۲)، بیان می‌کنند که معاملات با اشخاص وابسته در بورس اوراق بهادار تهران به شدت بالا است. در نتیجه این پژوهش رابطه بین ارتباطات سیاسی و معاملات با اشخاص وابسته را بررسی می‌کند.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

- معاملات با اشخاص وابسته

معامله با اشخاص وابسته، شامل معاملاتی است که بین شرکت و مدیران، تصمیم‌گیرندگان، سهامداران اصلی عمده و شرکت‌های فرعی و شرکت‌ها تابعه صورت می‌پذیرد. باینکه معاملات با اشخاص وابسته گاهی با اهداف تجاری انجام می‌شود، اغلب به‌عنوان ابزاری برای تقلب مالی، مدیریت سود و سلب مالکیت از سهامداران جزء در کانون توجه قرار می‌گیرد (توکل نیا، ۱۳۹۶). معاملات با اشخاص وابسته به وقایعی که به دلیل انتقال منابع، خدمات کاری یا تعهداتی بین اشخاص وابسته صورت می‌گیرد، بدون توجه به اینکه پولی مطالبه شده باشد اشاره می‌نماید (ریکاردی^۵، ۲۰۱۶). ماهیت اصلی معاملات با اشخاص وابسته پیچیده است، زیرا که این معاملات در شرایطی متفاوت از معاملات واقعی انجام می‌شوند. مدیران سازمان‌ها یا شرکت‌ها معمولاً با استفاده از معاملات با اشخاص وابسته از کنترل‌های قانونی و پنهان کردن عملکرد واقعی اقتصادی شرکت از ذی‌نفعانشان انجام می‌دهند (هوانگ^۶ و همکاران، ۲۰۱۳). چین و هسو^۷ (۲۰۱۰) در مقاله خود به بررسی رابطه میان معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت و نیز بررسی اینکه آیا راهبری شرکتی اثری مثبت بر این دو متغیر می‌گذارد یا خیر ارائه نمودند. نتایج پژوهش بیان می‌کند که میان معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت یک رابطه منفی وجود دارد. نتایج نشان داد که مکانیسم‌های راهبری شرکتی، این معاملات را از حالت فرصت‌طلبانه بودن به معاملات کارا تغییر می‌دهد و استقلال هیئت‌مدیره در این رابطه نقش تعدیل‌کننده دارد.

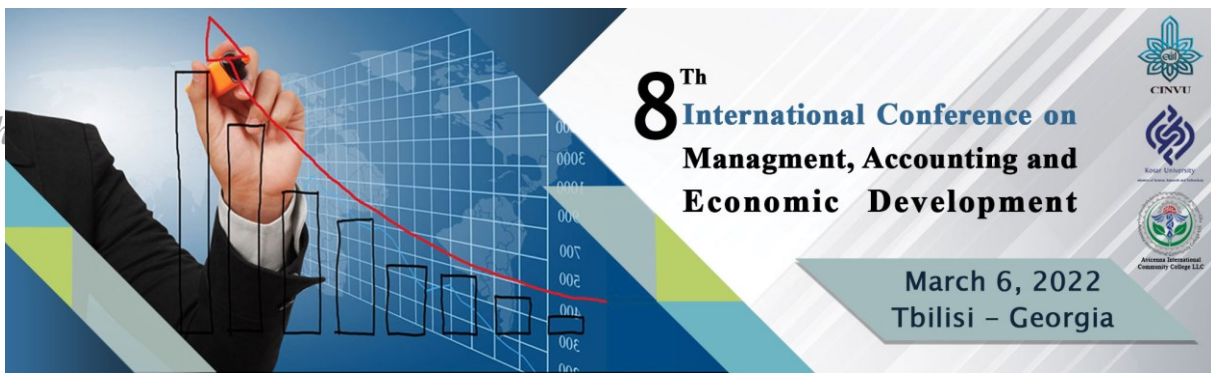
3Luo

4Habib

5 Riccardi

6 Hwang

7 Chien & Hsu

- عوامل سیاسی

پژوهش‌های قبلی بیان می‌کنند که تأثیرات مثبت ارتباطات سیاسی در مواردی نظیر ارتقای ارزش شرکت (فیسمن، ۲۰۰۱)، دسترسی راحت‌تر و آسان‌تر به وام‌دهندگان و استقرار آسوده در عوض کاهش هزینه بدهی (خواجا و ماین^۸، ۲۰۰۵ و هوستون^۹ و همکاران، ۲۰۱۴) و کاهش احتمال ورشکستگی به سبب حمایت‌های دولت از شرکت (فاسیو^{۱۰} و همکاران، ۲۰۰۶) نمود پیدا می‌کند. از سوی دیگر ارتباطات سیاسی می‌تواند تأثیرات مخربی همچون اهرم مالی بسیار زیاد (فاسیو^{۱۱}، ۲۰۱۰)، فعالیت‌های رانت جویی (بوبرکی و همکاران، ۲۰۱۲)، نفوذپذیری (کیان^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۱) داشته باشد. شرکت‌هایی که دارای ارتباطات سیاسی قوی هستند، امکان دارد به صورت فرصت طلبانه عمل نمایند و منافع سهامداران جزء را تحت تأثیر قرار دهند. عوامل سیاسی با متغیرهای متعددی قابل بررسی است در این تحقیق برای بررسی تأثیر عوامل سیاسی از فاکتورهای شدت سرمایه گذاری، اندازه و ریسک شرکت، درجه رقابت در صنعت و نسبت هزینه مالیات قابل بررسی است. شرکت‌هایی که دارای ارتباطات سیاسی هستند ممکن است به صورت فرصت طلبانه رفتار نموده و منافع سهامداران خرد را تحت تأثیر قرار دهند. یکی از ابزارهای رفتار فرصت طلبانه این شرکت‌ها، معاملات با اشخاص وابسته می‌باشد. معاملات با اشخاص وابسته در شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی، باعث می‌شود این شرکت‌ها راحت‌تر در جهت اهداف و منافع خود گام بردارند. از این طریق که با یافتن افراد مورد نظر می‌تواند معاملات متمر ثمرتری را داشته باشند. حبیب و همکاران (۲۰۱۷)، در پژوهش خود دریافتند که شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی، مؤسسات حسابرسی بزرگ را انتخاب می‌نمایند، اما اگر معاملاتی با اشخاص وابسته باشند این انتخاب را نخواهند داشت. سو و فونگ^{۱۳} (۲۰۱۳)، وانگ و لین^{۱۴} (۲۰۱۶)، محمد^{۱۵} و همکاران (۲۰۱۷) و مالول^{۱۶} و همکاران (۲۰۱۸)، بیان می‌کنند که میان ارتباطات سیاسی و ارزش شرکت یک رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. از طرفی عبدالشکور^{۱۷} (۲۰۱۶) و سعید^{۱۸} و همکاران (۲۰۱۶)، بیان می‌کنند که میان ارتباطات سیاسی شرکت‌ها و ارزش شرکت رابطه منفی وجود دارد.

8 Khwaja & Mian
9 Houston
10 Faccio
11 Faccio
12 Qian
13 Su & Fung
14 Wang & Lin
15 Mohammed
16 Maaloul
17 Abdul-Shukor
18 Saeed

- شدت سرمایه گذاری:

هاگرمن و زمیچسوکي^{۱۹}، (۱۹۷۸) و ابراهیمی کردلر و همکاران، (۱۳۹۶) نشان دادند که شرکت‌هایی که از حجم بالایی اموال، ماشین آلات و تجهیزات برخوردار هستند، به دلیل آنکه هزینه‌های فرصت را در محاسبه سود خالص وارد

نمی‌کنند، به‌طور میانگین سود بالاتری نسبت به سایرین دارند؛ و حجم بالای دارایی‌های ثابت این شرکت‌ها بیشتر از سایر شرکت‌ها مورد توجه نهادهای دولتی قرار دارند.

- اندازه شرکت:

هزینه‌های سیاسی تابعی از اندازه شرکت است، به دلیل اینکه هرچه شرکت‌ها کوچک‌تر باشند کمتر قابل مشاهده هستند، از همین رو کمتر در موضع توزیع‌های سیاسی ثروت قرار دارند. با افزایش اندازه شرکت‌ها مسئولیت پاسخگویی آنان نیز افزایش یافت و مدیران شرکت‌ها در معرض پاسخگویی به طیف وسیع‌تری از مدعیان قرار می‌گیرند. در نتیجه مدیران شرکت‌ها به‌منظور کاهش میزان مسئولیت پاسخگویی، انگیزه و تمایل قوی‌تری جهت مدیریت سود خواهند داشت (موزز^{۲۰}، ۱۹۸۷). جنسن و مک‌لینگ^{۲۱} (۱۹۷۶)، بیان می‌کنند که شرکت‌های بزرگ‌تر بیشتر تحت نظارت دولت قرار می‌گیرند. حیب و همکاران (۲۰۱۷)، در پژوهش خود دریافتند که شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی، مؤسسات حسابرسی بزرگ را انتخاب می‌نمایند، اما اگر معاملاتی با اشخاص وابسته باشند این انتخاب را نخواهند داشت.

- ریسک شرکت:

در حالت تعادل، بازده مورد انتظار سرمایه با ریسک سیستماتیک رابطه مستقیم دارد. در نتیجه شرکت‌هایی که ریسک سیستماتیک بالاتری دارند، به‌طور میانگین بازدهی‌های حسابداری بالاتر دارند. این به آن معناست که اگر سیاست‌مداران سود گزارش‌شده شرکت‌ها را از نظر ریسک تعدیل نکنند، شرکت‌های پرریسک‌تر به نظر سودهای مازاد به وجود می‌آورند و بیشتر مورد توجه قانون‌گذاران قرار می‌گیرند (قادری و همکاران، ۱۳۹۸).

- درجه رقابت در صنعت:

با افزایش میزان رقابت در صنعت، احتمال اقدامات ضدتراستی که می‌تواند سبب تکه‌تکه شدن شرکت و یا بعضی از اقدامات دولت که رقابت را افزایش خواهند داد بیشتر می‌شود. همچنین مدیران شرکت‌ها یا سازمانی‌هایی که از رانت‌های انحصاری استفاده می‌کنند به‌منظور اجتناب از اقدامات ضدتراستی، سودهای حسابداری را کاهش می‌دهند. از این‌رو، انتظار می‌رود، شرکت‌هایی که از توان رقابتی بالاتری برخوردار هستند به‌منظور خارج شدن از کانون توجه نهادهای قدرت و حتی نهادهای همچون وزارت اقتصاد و دارایی و نیز سازمان امور مالیاتی، ممکن است رویه‌های حسابداری را به‌کارگیرند که بتوانند از خروج منابع نقدی از محل مالیات، جلوگیری به عمل آورند. لذا، در صورت

19 Hagerman & zmijewski
20 Moses
21 Jensen and Meckling

8Th International Conference on Management, Accounting and Economic Development

March 6, 2022
Tbilisi - Georgia

فرض انجام این قبیل اقدامات که منجر به عدم ارائه صادقاته ارقام مندرج در صورت‌های مالی و به خصوص رقم سود خالص گردد، شکاف مالیاتی افزایش پیدا می‌کند (منصور فر و همکاران، ۱۳۹۶).

- نسبت هزینه مالیات:

یکی از هزینه‌های مهم شرکت‌ها هزینه‌های مالیاتی است که به آن‌ها تحمیل می‌شود در این مطالعه هزینه‌های مالیاتی از نسبت هزینه مالیات به فروش محاسبه می‌شود. واتر^{۲۲} و همکاران (۱۹۸۶)، عقیده دارد که مستقیم‌ترین راه به منظور انتقال

دارایی‌های شرکت از طریق سیستم مالیاتی است و مالیات بر درآمد به‌عنوان بخشی از هزینه‌های سیاسی است که توسط شرکت‌ها تحمل می‌شود. فاسیو^{۲۳} (۲۰۰۷)، بیان می‌کند که شرکت‌هایی که دارای روابط سیاسی به دلیل تخفیف مالیاتی، نرخ مؤثر مالیاتی کمتری نسبت به شرکت‌های بدون روابط سیاسی دارند.

با توجه به گستردگی موضوع، برای بررسی اثر ارتباطات سیاسی از سنجش‌های اندازه شرکت و ریسک شرکت، شدت سرمایه‌گذاری، درجه رقابت در صنعت و نسبت هزینه مالیات، به‌عنوان معیارهایی که می‌توانند اثر هزینه‌های سیاسی را نمایندگی کنند، استفاده شده است. با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش فرضیه‌های تحقیق به شرح زیر می‌باشد:

- فرضیه اصلی: بین ارتباطات سیاسی و معاملات با اشخاص وابسته رابطه وجود دارد.

فرضیه فرعی اول: بین اندازه شرکت و معاملات با اشخاص وابسته رابطه وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم: بین ریسک شرکت و معاملات با اشخاص وابسته رابطه وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم: بین شدت سرمایه‌گذاری و معاملات با اشخاص وابسته رابطه وجود دارد.

فرضیه فرعی چهارم: بین درجه رقابت در صنعت و معاملات با اشخاص وابسته رابطه وجود دارد.

فرضیه فرعی پنجم: بین نسبت هزینه مالیات و معاملات با اشخاص وابسته رابطه وجود دارد.

روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ طبقه بندی پژوهش بر مبنای هدف، از نوع کاربردی، از لحاظ طبقه بندی بر حسب روش، از نوع توصیفی و از میان انواع پژوهش‌های توصیفی، از نوع همبستگی است. رویکرد این پژوهش، پس رویدادی (استفاده از داده‌های رویدادهای گذشته) است. به منظور آزمون فرضیه‌ها، روش رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. همچنین جهت اطمینان از قابل اتکا بودن نتایج، از آزمون‌های پیش فرض استفاده از رگرسیون، استفاده شده است.

شرکت‌های مورد آزمون در این پژوهش شامل تمام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ می‌باشند. این نمونه دربردارنده شرکت‌هایی هستند که دارای مجموعه شرایط زیر باشند:

تا قبل از سال ۱۳۹۳ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند. پایان سال مالی آنها ۲۹ اسفند ماه باشد. در دوره مورد بررسی تغییر یا توقف در دوره مالی نداشته باشند. جزو بانک‌ها و موسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری،

واسطه گری مالی، شرکت های هلدینگ، بانک ها و ...) نباشند. پس از اعمال محدودیت ها، تمامی شرکت های باقیمانده یعنی ۱۲۹ شرکت (۷۷۴ سال شرکت) در بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار گرفت. در تحقیق حاضر روش آماری استفاده شده به منظور تجزیه و تحلیل داده ها، روش رگرسیون چند متغیره با استفاده از داده های ترکیبی است. لذا نرم افزار استفاده شده نیز نرم افزار EVEIWS است که قابلیت چنین تجزیه و تحلیلی را دارا است.

- مدل آزمون فرضیه ها و روش اندازه گیری متغیرهای پژوهش

هدف اصلی این پژوهش بررسی "عوامل سیاسی مؤثر بر معاملات با اشخاص وابسته" در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است.

برای بررسی فرضیه های پژوهش از رابطه زیر استفاده می شود:

$$RPT_{it} = \beta_0 + \beta_1 CI_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 BETA_{it} + \beta_4 CR_{it} + \beta_5 TR_{it} + \beta_6 ROE_{it} + \beta_7 MB_{it} + \beta_8 CFO_{it} + \beta_9 AGE_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{مدل (1)}$$

جدول ۱: تعریف متغیرهای پژوهش

روش محاسبه	نام متغیر	نوع متغیر					نماد متغیر
		وابسته	مستقل	کنترل	تجزیه	تجزیه	
اگر مجموع معاملات با اشخاص وابسته (شامل خرید، فروش، قرض و ...)، بیشتر از یک درصد کل دارایی های شرکت باشد ۱ و در غیر این صورت صفر.	معاملات با اشخاص وابسته					✓	RPT
به منظور سنجش ارتباطات سیاسی از سنجش های اندازه شرکت و ریسک شرکت، شدت سرمایه گذاری، درجه رقابت در صنعت و نسبت هزینه مالیات، به عنوان معیارهایی که می توانند اثر هزینه های سیاسی را نمایندگی کنند، استفاده شده است.	ارتباطات سیاسی			✓			PCON
اندازه شرکت برابر است با لگاریتم طبیعی کل دارایی های شرکت.	اندازه شرکت	✓					SIZE
تقسیم سود خالص بعد از کسر مالیات بر جمع حقوق صاحبان سهام.	بازده حقوق صاحبان سهام	✓					ROE
این متغیر برابر است با نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام.	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری	✓					MB
جریان وجوه نقد برابر است با نسبت جریان های وجه نقد عملیاتی به کل	جریان وجوه	✓					CFO

روش محاسبه	نام متغیر	نوع متغیر				نماد متغیر
		وابسته	مستقل	مختلط	مختلط	
دارایی‌ها	نقد					
سن شرکت بر مبنای لگاریتم طبیعی تعداد سالهای عمر شرکت از زمان ابتدا به دست می‌آید	سن شرکت	✓				AGE
جزء باقیمانده یا خطا		✓				ε

ارتباطات سیاسی (PCON): به منظور سنجش ارتباطات سیاسی از سنجه‌های اندازه شرکت و ریسک شرکت (واتز و زیمرمن، ۱۹۸۶)، شدت سرمایه‌گذاری (هاگرمن و همکاران، ۱۹۸۷)، درجه رقابت در صنعت (گادفری و جونز^{۲۴}،

۱۹۹۹) و نسبت هزینه مالیات، (کرن و موریس^{۲۵}، ۱۹۹۱) به‌عنوان معیارهایی که می‌توانند اثر هزینه‌های سیاسی را نمایندگی کنند، استفاده شده است (حیدری و همکاران، ۱۳۹۴). این معیارها به‌صورت زیر تعریف و محاسبه شده‌اند: شدت سرمایه‌گذاری (CI): جهت کاهش هزینه‌های سیاسی معمولاً شرکتی که حجم بالایی از اموال ماشین‌آلات و تجهیزات را در اختیار دارد، سودهای بالاتری نسبت به شرکتی که حجم کمتری از اموال ماشین‌آلات و تجهیزات را در اختیار دارد، گزارش می‌کند ولو اینکه سود اقتصادی هر دوی این شرکت‌ها یکسان باشد (هاگرمن و همکاران، ۱۹۸۷). این متغیر از رابطه نسبت دارایی‌های ثابت به کل فروش حاصل می‌شود.

اندازه شرکت (SIZE): بر اساس فرضیه هزینه‌های سیاسی هرچه اندازه شرکت‌ها بزرگ‌تر باشد، مدیران آن شرکت‌ها تمایل دارند درآمد گزارش شده را از دوره‌های فعلی به دوره‌های آتی انتقال دهند تا هزینه‌های سیاسی را که به علت قرار گرفتن شرکت در دید سیاسی، بر آن‌ها تحمیل می‌شود، کاهش دهند (یعقوب نژاد و جوادی، ۱۳۸۸). در این مدل اندازه شرکت از لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها به دست می‌آید.

ریسک شرکت (BETA): ریسک بازار یا ارزش در معرض ریسک، می‌تواند به‌عنوان احتمال خطر مربوط به عدم قطعیت درآمدهای پرتفوی معاملاتی یک موسسه مالی به‌واسطه تغییر در شرایط بازار شامل قیمت دارایی، نرخ بهره، نوسانات بازار و نقدینگی بازار تعریف شود (کارگروه تدوین مقررات ریسک بازار، ۱۳۸۶) و در این مطالعه از روش ریسک سنجی (نسبت کوواریانس بازده بازار و بازده سهام به واریانس بازده بازار) محاسبه می‌شود.

درجه رقابت در صنعت (CR): مدیران انگیزه دارند در مقابل انتقال ثروت ایستادگی کنند، چراکه این‌گونه انتقال‌ها ارزش شرکت را به‌طور مداوم کاهش می‌دهند. به همان ترتیب آن‌ها می‌خواهند از رقابت اضافی ممانعت کنند چراکه رقابت نیز ارزش شرکت و همین‌طور حقوق و مواجی که مدیران دریافت می‌کنند را کاهش خواهد داد (سادات فر، ۱۳۹۳). در این پژوهش درجه رقابت در صنعت از نسبت فروش شرکت به فروش کل صنعت حاصل می‌شود.

24 Godfrey & Jones
25 Kern & Morris

نسبت هزینه مالیات (TR): یکی از هزینه‌های مهم شرکت‌ها هزینه‌های مالیاتی است که به آن‌ها تحمیل می‌شود در این مطالعه هزینه‌های مالیاتی از نسبت هزینه مالیات به فروش محاسبه می‌شود.

یافته‌ها

- آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش برای شرکت‌های نمونه در جدول شماره (۲) ارائه شده است که بیانگر مقدار پارامترهای توصیفی شامل شاخص‌های مرکزی از قبیل میانه و میانگین می‌باشد. دسته دوم اطلاعات شامل پارامترهای مربوط به پراکندگی نظیر انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی است که بیانگر پراکنش داده‌ها حول محور میانگین می‌باشد.

جدول ۲: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش برای شرکت‌های نمونه

انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر	میانه	میانگین	تعداد مشاهده	نماد متغیر	تعریف عملیاتی
0/411194	0/000000	1/000000	1/000000	0/784929	۷۷۴	RPT	معاملات با اشخاص وابسته
1/453550	11/03528	19/17141	14/07301	14/15330	۷۷۴	SIZE	اندازه شرکت
3/053149	-72/6956	10/04535	0/211502	0/085599	۷۷۴	ROE	بازده حقوق صاحبان سهام
9/149500	0/355000	85/92000	4/440000	7/325282	۷۷۴	MB	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری
0/125107	-0/46009	0/555793	0/092184	0/106178	۷۷۴	CFO	جریان وجوه نقد
0/347577	2/639057	4/158883	3/663562	3/613860	۷۷۴	Age	سن شرکت
0/687638	0/017103	11/35015	0/249617	0/455456	۷۷۴	CI	شدت سرمایه‌گذاری
0/049746	0/000000	0/456567	0/026945	0/039692	۷۷۴	BETA	ریسک شرکت
0/772356	0/000211	0/51418	0/031125	0/156986	۷۷۴	CR	درجه رقابت در صنعت
0/049347	-0/00215	0/948308	0/007762	0/020703	۷۷۴	TR	نسبت هزینه مالیات

از آنجا که تعداد شرکت‌های نمونه ۱۲۹ شرکت در ۶ سال در طی سالهای ۱۳۹۳-۱۳۹۸ بررسی شده، تعداد مشاهدات در داده‌های تابلویی ۷۷۴ مورد است. یافته‌های توصیفی حاصل از این پژوهش بیانگر تفاوت اندک بین متغیر میانه و میانگین

8Th International Conference on Management, Accounting and Economic Development

March 6, 2022
Tbilisi - Georgia

است که حاکی از نرمال بودن متغیرهاست. همچنین متغیرها دارای انحراف معیار پایین هستند و این مورد نیز موید توزیع یکنواخت داده‌ها می‌باشد.

- آزمون مانایی متغیرهای تحقیق

قبل از آزمون فرضیه‌های پژوهش، ابتدا مانایی متغیرهای مورد استفاده در این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد. زیرا نامانایی متغیرها چه در مورد داده‌های سری زمانی و چه در مورد داده‌های تابلویی باعث بروز مشکل رگرسیون کاذب میشود؛ اما برخلاف آن چه در مورد داده‌های سری زمانی مرسوم است، در مورد داده‌های پانل نمی‌توان برای آزمون مانایی از آزمونهای دیکی فولر و دیکی فولر تعمیم یافته استفاده کرد، بلکه لازم است به نحوی مانایی جمعی متغیرها آزمون شود که برای این منظور می‌بایست از آزمون هادری استفاده شود. بر این اساس آزمون هادری فرض می‌کند که یک ریشه واحد یکسان وجود دارد، به طوری که π برای داده‌های مقطعی یکسان هستند. نتایج آزمون هادری در جدول شماره (۳) منعکس شده است.

جدول ۳: نتایج آزمون مانایی (آزمون هادری)

آماره آزمون	آزمون معنی‌داری	نماد متغیر	تعریف عملیاتی
8/93806	0/0000***	RPT	معاملات با اشخاص وابسته
21/6511	0/0000***	SIZE	اندازه شرکت
22/6077	0/0000***	ROE	بازده حقوق صاحبان سهام
18/8989	0/0000***	MB	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری
4160	0/0000***	CFO	جریان وجوه نقد
26/9009	0/0000***	Age	سن شرکت
11/7152	0/0000***	CI	شدت سرمایه‌گذاری
21/2616	0/0000***	BETA	ریسک شرکت
13/3479	0/0000***	CR	درجه رقابت در صنعت
11/7058	0/0000***	TR	نسبت هزینه مالیات

براساس این نتایج، فرضیه‌ی صفر مبتنی بر ریشه واحد متغیرها یا نامانایی آنها در سطح ۰.۰۵ اطمینان رد میشود و تمامی متغیرهای پژوهش مانا می‌باشند. بنابراین بدون نگرانی از وجود ریشه واحد متغیرها، میتوان الگوی این پژوهش را برآورد کرد.

- آزمون های تعیین روش تخمین مدل داده‌های تابلویی

قبل از برازش مدل رگرسیونی و آزمون فرضیه، باید بررسی گردد که چه مدل رگرسیونی مناسب آزمون فرضیه است. جهت تعیین استفاده از یکی از روش های مدل داده های تلفیقی یا مدل اثرات ثابت یا مدل اثرات تصادفی، از سه آزمون F تعمیم یافته (چاو)، ضریب لاگرانژ و هاسمن استفاده می شود.

از آزمون های زیر جهت تعیین روش برآورد مدل استفاده شد:

۱- آزمون F تعمیم یافته (چاو): جهت تعیین استفاده از مدل داده های تلفیقی (PLS)^{۲۶} یا مدل اثرات ثابت (FE)^{۲۷}. اگر $\text{prob} \leq 0.05$ باشد، مدل اثر ثابت و در غیر این صورت مدل داده های تلفیقی مورد تأیید است.

۲- آزمون ضریب لاگرانژ: جهت تعیین استفاده از مدل داده های تلفیقی یا مدل اثرات تصادفی. اگر $\text{prob} \leq 0.05$ باشد مدل اثر تصادفی (RE)^{۲۸} و در غیر این صورت مدل داده های تلفیقی مورد تأیید است.

۳- آزمون هاسمن: جهت تعیین استفاده از مدل اثرات ثابت یا مدل اثرات تصادفی. اگر $\text{prob} \leq 0.05$ باشد مدل اثر ثابت و در غیر این صورت مدل اثر تصادفی مورد تأیید است.

با توجه به نتایج جداول شماره (۴)، جهت مدل پژوهش معنی داری آزمون F تعمیم یافته (چاو) کمتر از ۰.۰۵ است. لذا از بین مدل اثرات ثابت و مدل داده های تلفیقی، مدل اثرات ثابت برگزیده می شود. در مرحله بعد معنی داری آزمون هاسمن کمتر از ۰.۰۵ است. لذا از بین مدل اثرات ثابت و مدل اثرات تصادفی، مدل اثرات ثابت برگزیده می شود؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت از بین سه مدل فوق، مدل اثرات ثابت جهت برازش مدل رگرسیونی این پژوهش مورد استفاده قرار می گیرد.

جدول شماره (۴): آزمون تعیین روش تخمین مدل داده‌های تابلویی جهت مدل پژوهش

آزمون های تشخیص روش	آماره آزمون	معنی داری	نتیجه
آزمون F تعمیم یافته	۷/۱۰۱۲۶۴	۰/۰۰۰۰	تاکید مدل اثرات ثابت در مقابل مدل داده های تلفیقی
آزمون هاسمن	۸/۲۵۶۱۶۶	۰/۰۰۸۶	تاکید مدل ثابت در مقابل مدل اثرات تصادفی
نتیجه نهایی			مدل اثرات ثابت در مقابل مدل اثرات تصادفی و مدل داده های تلفیقی

برای آزمون این رابطه فرض صفر و یک به صورت زیر تعریف شده است:

H_0 : بین معاملات با اشخاص وابسته و ارزش شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی و معنی داری وجود ندارد.

26- Panel Least Squares (PLS)

27- Fixed Effects (FE)

28- Random Effects (RE)

8Th International Conference on Management, Accounting and Economic Development

March 6, 2022
Tbilisi - Georgia

H₁: بین معاملات با اشخاص وابسته و ارزش شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی و معنی داری وجود دارد.

نتایج جدول شماره (۵) نشان می دهد که شدت سرمایه گذاری (متغیر $CI_{i,t}$) با سطح معنی داری (۰.۰۱۴۸) دارای رابطه منفی و معنی دار با معاملات با اشخاص وابسته می باشد. همچنین نشان می دهد که اندازه شرکت (متغیر $SIZE_{i,t}$) با سطح معنی داری (۰.۰۱۰۵) دارای رابطه مثبت و معنی دار با معاملات با اشخاص وابسته می باشد. علاوه بر این بیان می کند که ریسک شرکت (متغیر $BETA_{i,t}$) با سطح معنی داری (۰.۰۴۵۸) دارای رابطه مثبت و معنی دار با معاملات با اشخاص وابسته می باشد. درجه رقابت در صنعت (متغیر $CR_{i,t}$) نیز با سطح معنی داری (۰.۰۲۶۶) دارای رابطه منفی و معنی دار با معاملات با اشخاص وابسته می باشد. در نهایت نسبت هزینه مالیات (متغیر $TR_{i,t}$) با سطح معنی داری (۰.۰۰۵۷) دارای رابطه مثبت و معنی دار با معاملات با اشخاص وابسته می باشد. نتیجه نهایی پذیرش فرضیه اصلی پژوهش می باشد.

جدول شماره (۵): نتایج آزمون رگرسیون فرضیه اصلی

معناداری Prob	آماره تی t-Statistic	انحراف معیار Std/ Error	ضریب Coefficient	متغیر Variable
**0/0148	-4/101500	0/008913	-0/036555	شدت سرمایه گذاری CI
**0/0105	4/533765	0/002465	0/011176	اندازه شرکت SIZE
**0/0458	2/862128	0/017370	0/049714	ریسک شرکت BETA
**0/0266	-3/425624	0/003233	-0/011073	درجه رقابت در صنعت CR
***0/0057	5/393141	0/093587	0/504727	نسبت هزینه مالیات TR
**0/0132	-4/249426	0/000497	-0/002111	بازده حقوق صاحبان سهام ROE
**0/0258	-3/459861	0/000215	-0/000745	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری MB
*0/0558	-2/670371	0/014539	-0/038825	جریان وجوه نقد CFO
*0/0773	-2/364827	0/018357	-0/043411	سن شرکت AGE
***0/0001	17/00532	0/046987	0/799033	C ضریب ثابت
۹۸۲/۰۱۲۷			آماره F (معنی داری کل رگرسیون)	
۰/۰۰۰۰۰۰			معناداری آماره F	
۰/۷۹۶۲۶۳			ضریب تعیین	
۰/۷۹۵۲۴۸			ضریب تعیین تعدیل شده	
۲/۲۱۰۴۴۴			آماره دوربین واتسون	

بحث و نتیجه گیری

فرضیه این پژوهش به این صورت مطرح شد که "بین ارتباطات سیاسی و معاملات با اشخاص وابسته رابطه وجود دارد." با توجه به گستردگی موضوع، برای بررسی اثر ارتباطات سیاسی از سنجه‌های اندازه شرکت و ریسک شرکت، شدت سرمایه‌گذاری، درجه رقابت در صنعت و نسبت هزینه مالیات، به عنوان معیارهایی که می‌توانند اثر هزینه‌های سیاسی را نمایندگی کنند، استفاده شده است. نتایج آزمون فرضیه با توجه به سنجه‌های مورد بررسی نتایج زیر را نشان می‌دهد:

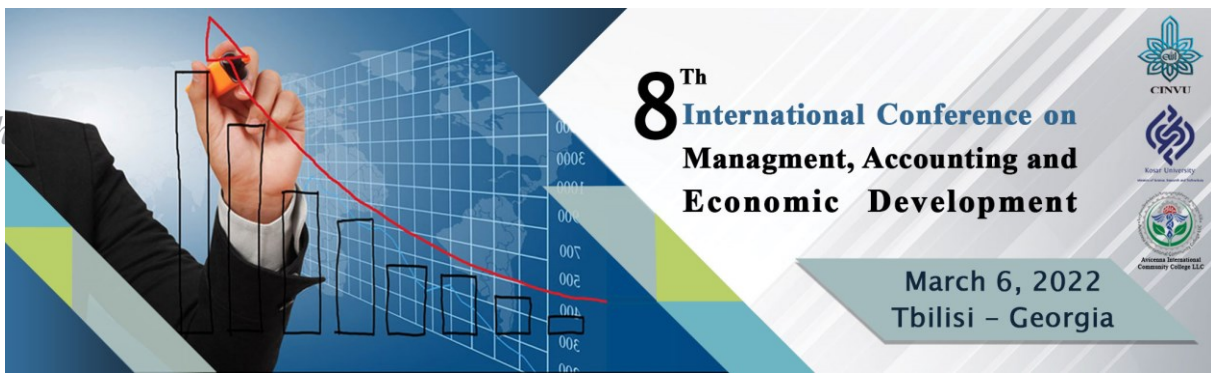
شدت سرمایه‌گذاری دارای رابطه منفی و معنی‌دار با معاملات با اشخاص وابسته می‌باشد. شرکت‌هایی که دارای شدت سرمایه‌گذاری بالایی هستند و به عبارتی سرمایه‌گذاری هنگفتی در دارایی‌های ثابت انجام داده‌اند اهداف بلندمدت در جهت ادامه فعالیت در صنعت را پیگیری می‌کنند. چنین شرکت‌هایی در جهت بهبود عملکرد و سودآوری بیشتر در جهت بقا در بازار اقتصادی فعالیت می‌کنند بنابراین از رفتارهایی مانند معاملات با اشخاص وابسته در جهت کاهش تضاد منافع پیشگیری می‌نمایند.

اندازه شرکت دارای رابطه مثبت و معنی‌دار با معاملات با اشخاص وابسته می‌باشد. برخی از پژوهش‌ها نشان می‌دهد که هر چه اندازه شرکت بزرگ‌تر باشد، پیچیدگی روابط افزایش یافته و مدیریت سود به احتمال بیش‌تری رخ خواهد داد؛ بنابراین احتمالاً مدیران از روابط با اشخاص وابسته جهت مدیریت سود استفاده می‌کنند؛ بنابراین با افزایش اندازه شرکت معاملات با اشخاص وابسته به منظور مصادره ثروت سهامداران بیشتر انجام می‌شود.

ریسک شرکت دارای رابطه مثبت و معنی‌دار با معاملات با اشخاص وابسته می‌باشد. ارتباطات سیاسی می‌تواند ریسک‌پذیری شرکت‌ها را افزایش دهد. نتیجه به دست آمده نشان می‌دهد که ممکن است سیاست‌های منفعت طلبانه با توجه به نظریه تضاد منافع در ارتباط با معامله با اشخاص وابسته نیز در این راستا افزایش یابد.

درجه رقابت در صنعت دارای رابطه منفی و معنی‌دار با معاملات با اشخاص وابسته می‌باشد. هرچه رقابت در صنعت فشرده‌تر باشد شرکت‌ها بیشتر به دنبال کسب عملکرد بهتر و بهره‌وری بیشتر از توانایی‌های بالقوه و بالفعل شرکت هستند تا بتوانند نسبت به رقبای سهم بیشتری از بازار را در اختیار گیرند. لذا بر اساس نتیجه حاصل شده؛ در یک بازار با درجه بالای رقابت در صنعت، شرکت‌ها درصدد کاهش معامله با اشخاص وابسته و فرایندهایی که منجر به کاهش ارزش شرکت می‌گردد هستند.

نسبت هزینه مالیات دارای رابطه مثبت و معنی‌دار با معاملات با اشخاص وابسته می‌باشد. ارتباطات سیاسی یکی از راهکارهای کاهش هزینه‌های مالیات است. شرکت‌ها برای کاهش مالیات، سعی در کاهش سود قبل از کسر مالیات به منظور کاهش مالیات پرداختی دارند؛ بنابراین با برجسته کردن ارقام و اعداد کاهنده سود حسابداری و با ارائه وضعیتی نامناسب از شرکت، سعی می‌کنند وجوه نقد را در شرکت حفظ نمایند. در این راستا برای پوشش برخی رفتارهای متقلبانه

8Th International Conference on Management, Accounting and Economic Development

March 6, 2022
Tbilisi - Georgia

ممکن است از معامله با اشخاص وابسته بهره‌برداری شود. لذا فرضیه اصلی تأیید و نتایج آن با پژوهش عبدالطیف^{۲۹} و همکاران (۲۰۱۹) مطابقت ندارد.

- پیشنهادات پژوهش

با توجه به نتایج فرضیه‌های پژوهش پیشنهادات زیر ارائه شده است:

۱- با توجه به رابطه منفی شدت سرمایه‌گذاری و معاملات با اشخاص وابسته به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود که شدت سرمایه‌گذاری بالا را به‌عنوان نشانه‌ای از تلاش مدیران برای رشد و ترقی شرکت و پرهیز از معامله با اشخاص وابسته برای مدیریت سود مورد توجه قرار دهند.

۲- با توجه به رابطه مثبت و معنادار اندازه شرکت و معاملات با اشخاص وابسته به اعتباردهندگان و سرمایه‌گذاران، پیشنهاد می‌شود که با توجه به پیچیدگی روابط در این شرکت‌ها معاملات با اشخاص وابسته را نشانه‌ای برای مدیریت سود و افزایش هزینه‌های نمایندگی در نظر داشته باشند.

۳- با توجه به اینکه ریسک‌پذیری بالای شرکت‌ها و معاملات فراوان با اشخاص وابسته نشانه‌ای از امکان وجود سیاست‌های منفعت‌طلبانه در شرکت‌ها است. پیشنهاد می‌شود در این شرایط در شرکت‌هایی سرمایه‌گذاری شود که ریسک‌پذیری کمتری دارند.

۴- با توجه به رابطه منفی و معنادار درجه رقابت در صنعت با معاملات با اشخاص وابسته، به قانون‌گذاران و مسئولین این امر پیشنهاد می‌شود نسبت به ایجاد فضای رقابتی در صنایع تلاش نمایند زیرا فضای رقابتی‌تر انگیزه‌های فرصت‌طلبانه را در مدیران کاهش می‌دهد.

۵- با توجه به اینکه نسبت هزینه مالیات و ارتباط با اشخاص وابسته رابطه مثبت و معناداری دارند و این موضوع انگیزه امکان مدیریت سود و عدم شفافیت گزارش‌های مالی را افزایش می‌دهد به فعالان بازار بورس پیشنهاد می‌شود به هزینه مالیات شرکت‌ها توجه داشته باشند.

به‌صورت کلی می‌توان بیان کرد که زمانی که بر روی معاملات با اشخاص وابسته بررسی دقیقی انجام نشود و یا بررسی‌های اندکی انجام شود، انگیزه مدیران برای مدیریت سود افزایش می‌یابد؛ بنابراین به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود برای کاهش ریسک سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی که معاملاتی با افراد وابسته را در گزارش‌های خود افشا نموده‌اند توجه بیشتری به نحوه ارتباطات سیاسی شرکت‌ها داشته باشند.

منابع

- ابراهیمی کردلر، علی، شهریاری، علیرضا، ۱۳۸۸، بررسی رابطه هزینه سیاسی و محافظه کاری (فرضیه سیاسی) در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره شانزدهم، شماره ۵۷، ۳-۱۶.
- توکل نیا، اسماعیل، ۱۳۹۶، تخصص حسابرس در صنعت، جریان نقد آزاد و مدیریت سود از طریق معاملات با اشخاص وابسته. بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره بیست و چهارم، شماره ۱، ۴۱-۶۰.
- حیدری کرد زنگنه، غلامرضا، نوروش، ایرج، جعفری، محمدحسن. ۱۳۹۶. مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله اقتصادی، شماره های ۳ و ۴، ۵۳-۷۸.
- سادات فر، حجت، ۱۳۹۳، بررسی رابطه بین هزینه های سیاسی و محافظه کاری در بورس اوراق بهادار. دومین همایش ملی رویکردی بر حسابداری، مدیریت و اقتصاد.
- ساعی، محمدجواد و سید ناصر موسوی بایگی، ۱۳۹۳، حسابداری پیشرفته ۲ چاپ اول، مشهد: نشر درخشش.
- سرلک، نرگس، اکبری، مینا. ۱۳۹۲. رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود. بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره بیستم، شماره ۴، ۷۷-۹۲.
- قادری، بهمن، دیدار، حمزه، کفعمی، مهدی، ۱۳۹۸، بررسی رابطه بین هزینه های سیاسی و شکاف مالیاتی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش های تجربی حسابداری، سال هشتم، شماره ۳۲، ۱۹۳-۱۶۱.
- کارگروه تدوین مقررات ریسک بازار، ۱۳۸۶، بخشنامه شماره م/ب/۳۲۴۴ مورخ ۱۳۸۶/۰۸/۰۳؛ حداقل الزامات تحت عنوان "مجموعه رهنمودها برای مدیریت مؤثر ریسک عملیاتی".
- منصور فر، غلامرضا، قادری، بهمن، دانشیار، فاطمه، ۱۳۹۶، فرضیه سیاسی و کیفیت گزارشگری مالی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی، سال سیزدهم، شماره ۵۳. صص ۱۰۵-۱۳۴.
- مهدی فرد، محمدرضا، رویایی، رضاعلی، ۱۳۹۴، مدیریت سیاسی و قیمت سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار: آزمون نظریه اقتصاد سیاسی، دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، دوره هشتم، شماره ۲۵، ۲۸-۱۹.
- یعقوب نژاد، احمد، جوادی، نعمت الله، ۱۳۸۸، رابطه بین اندازه شرکت ها و هزینه های سیاسی. فصلنامه دانش مالی تحلیل اوراق بهادار. دوره دوم، شماره ۴، ۴۱-۶۱.
- Kern, B. B., and Morris, M. H. (1991). Taxes and firm size: the effect of tax legislation during the 1980s. *The Journal of the American Taxation Association*, 80-96.
- Abdul Shukor, Z. (2015). Corporate Governance and Disclosure of Related Party Transactions, *International Conference on Business and Economic Research(2nd ICBER 2011) Proceeding*
- Abdullatif, M., Alhadab, M., Mansour, I., (2019). Determinants of Related Party Transactions in Jordan: Financial and Governance Factors, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, Vol 13, Issue 1, pp 44- 75
- Boubakri, N. Cosset, J. C. & Saffar, W. (2012). The impact of political connections on firms' operating performance and financing decisions. *Journal of Financial Research*, 35(3), 397-423.

Chien, C.Y. Hsu, C. S. (2010). The Role of Corporate Governance in Related Party Transactions, National Yunlin University.

Faccio, M. (2007). Politically Connected Firms. *The American Economic Review*, 96(1).

Faccio, M. (2010). Differences between politically-connected and nonconnected firms: A cross-country analysis. *Financial Management*, 905–927 (Autumn).

Faccio, M. Masulis, R. W. & McConnell, J. J. (2006). Political connections and corporate bailouts. *The Journal of Finance*, 61(6), 2597–2635.

Fisman, R. (2001). Estimating the value of political connections. *American Economic Review*, 91(4), 1095–1102.

Godfrey, J., and Jones, K. L. (1999). Political costs influence on income smoothing via extraordinary item classification. *Journal of Accounting and Finance*, 39, 229-254.

Gordon, E. Henry, E. Palia, D. (2004). Related Party Transactions: Associations with Corporate Governance and Firm Value, Rutgers University.

Habib, A. Muhammadi, A.H. and H. Jiang (2017). Political Connections and Related Party Transactions: Evidence from Indonesia. *The International Journal of Accounting*, In press.

Hagerman R. L and zmijewski, M. (1978). Some economic determinants of accounting policy choice, *Journal of Accounting and Economics*, 1, 141-161.

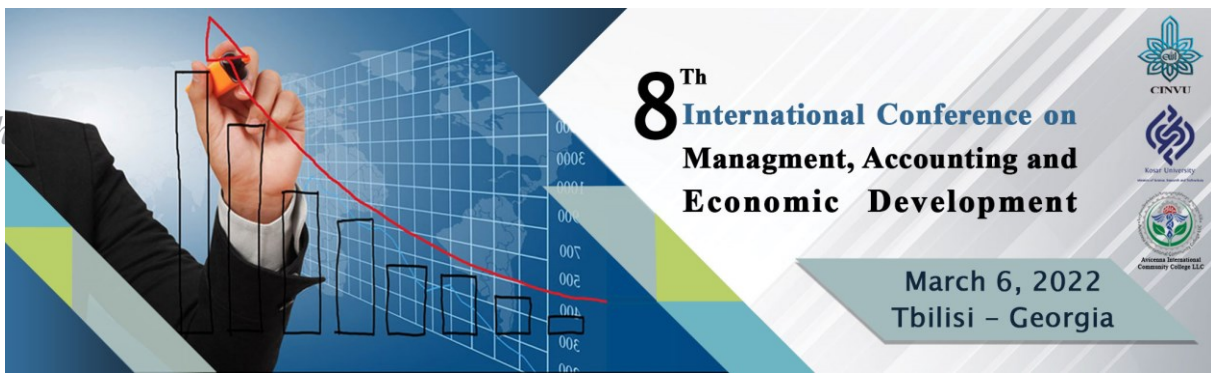
Houston, J. F. Jiang, L. Lin, C. & Ma, Y. (2014). Political connections and the cost of bank loans. *Journal of Accounting Research*, 52(1), 193–243.

Hwang, N. Chiou, J. Wang, Y. (2013). Effect of disclosure regulation on earnings management through related-party transactions: Evidence from Taiwanese firms operating in China, *Journal Account PublicPolicy*:32(4): 292-313.

Khwaja, A. I. & Mian, A. (2005). Do lenders favor politically-connected firms? Rent provision in an emerging financial market. *The Quarterly Journal of Economics*, 1371–1411.

Lee, W. & Wang, L. (2016). Do political connections affect stock price crash risk? Firm-level evidence from China. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 1, 1-34.

Luo, J-H. Gong, M. Lin, Y. and Q. Fang (2016). Political connections and stock price crash risk: Evidence from China. *Economics Letters*, Vol. 147, pp. 90-92.

Maaloul, A. Chakroun, R. & Yahyaoui, S. (2018), "The effect of political connections on companies' performance and value: Evidence from Tunisian companies after the revolution", *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 8(2), 185-204. <https://doi.org/10.1108/JAEE-12-2016-0105>.

Mohammed, N.F. Ahmed, K. & Ji, X. (2017), "Accounting conservatism, corporate governance and political connections", *Asian Review of Accounting*, 25(2), 288-318. <https://doi.org/10.1108/ARA-04-2016-0041>

Moses, O. D. (1987). Income smoothing and incentives: empirical tests using accounting changes. *The Accounting Review*, 62 (2), 358-377.

Qian, M. Pan, H. & Yeung, B. (2011). Expropriation of minority interest shareholders in politically-connected firms. Working paper -NUS Business School.

Riccardi, L. (2016). *Accounting Standards for Business Enterprises No.36_Related Party Disclosures*, China Accounting Standards, Springer, Singapore.

Saeed, A. Belghitar, Y. & Clark, E. (2016), "Do political connections affect firm performance? Evidence from a developing country", *Emerging Markets Finance and Trade*, 52(8), 1876-1891. <https://doi.org/10.1080/1540496X.2015.1041845>

Su, Z. & Fung, H. (2013), "Political connections and firm performance in Chinese companies", *Pacific Economic Review*, 18(3), 283-317. <https://doi.org/10.1111/1468-0106.12025>.

Watts, R. L., and Zimmerman, J. L. (1986). *Positive accounting theory*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc